

iXperium: schoolvoorbeeld voor samenwerking in vier succesfactoren

In een bijzonder gebouw op de Nijmeegse HAN-campus zijn niet alleen de pabo en lerarenopleidingen (vo) gevestigd, maar sinds begin 2015 ook het lab van iXperium: een kleurrijke ruimte ter grootte van twee klaslokalen, vol stoelen, tafels en vooral veel digitale apparatuur. iXperium Nijmegen is een in navolging van iXperium Arnhem opgericht samenwerkingsverband met de lerarenopleidingen en het 'Centre of Expertise: Leren en lesgeven met ict' van de hogeschool en de basisscholen in de regio. Een samenwerking met een missie: onderwijs dat recht doet aan verschillen tussen leerlingen, met behulp van ict. iXperium biedt leerarrangementen aan voor studenten, maar ook voor werkende leraren en hun collega's of leerlingen. iXperium zoekt een duurzame verbinding tussen werkveld, opleiding en onderzoek. In het lab worden praktijksituaties zoals het werken met games in de klas of een les rondom programmeren nagebootst. Zo laat iXperium de bezoekers zien en ervaren wat er mogelijk is op het gebied van leren en lesgeven met ict. iXperium hoopt dat zo'n leerlab studenten en leraren inspiratie biedt om een volgende stap te nemen en zichzelf de vraag te stellen: 'Hoe kan ik dit als leraar toepassen in mijn eigen praktijk?'. Vanuit de iXperium Academie worden er vervolgens activiteiten aangeboden op scholen voor de professionalisering van leraren.

Wat kunnen we leren van deze samenwerking en waarom is deze zo succesvol? Deze vraag stellen we vier heren van het programmamanagementteam van iXperium Nijmegen: Koen Steeman, Marinus Janssen-Steenberg, Pieter van Rooij en Petran Meertens. Koen werkt twee dagen per week als leraar op een basisschool en twee dagen in de week bij iXperium van de HAN als specialist 'leren en lesgeven met ict'. Marinus zit twee dagen in de week in het programmamanagementteam van iXperium vanuit een van de stichtingen. Net als Pieter, die behalve lid van het programmamanagementteam ook leraar is en beleidsmedewerker ict bij een van de stichtingen. Petran is bij iXperium betrokken vanuit de pabo en geeft daar les in ICT en didactiek.

Achtergrond iXperium

iXperium Nijmegen organiseert onder andere inspiratiemiddagen rondom een actueel thema en ontwikkelkringen rondom vraagstukken van scholen. In beide werkvormen proberen ze zo actie- en doelgericht mogelijk te werken. Binnen een jaar proberen ze iets in de praktijk te brengen of een passende oplossing voor een vraagstuk te vinden. Hierbij wordt gezamenlijk gewerkt aan de ontwerpvraag door onderzoekers, pabo-docenten en studenten, de scholen en iXperium. De resultaten worden met iedereen gedeeld om weer handvatten te bieden voor andere vraagstukken.

Het concept van iXperium is vijf jaar geleden ontstaan in Arnhem, met de gemeenschappelijke missie van drie schoolbesturen om iets te doen met het speerpunt 'ict en ontwikkeling'. In de zoektocht naar een geschikte locatie waar kon worden geëxperimenteerd met dit thema hebben zij de HAN betrokken. In eerste instantie zou het initiatief zich richten op leerkrachten, maar bij het betrekken van de HAN als partner is het initiatief zich meer gaan richten op studenten en leerlingen.

Begin 2015 is iXperium Nijmegen van start gegaan, geïnspireerd op het succes in Arnhem. Bij de bouw van nieuwe locaties ontstond het idee om een tweede iXperium op te zetten. De HAN Nijmegen heeft vervolgens de besturen benaderd die al stageplekken aan pabo-studenten aanboden. Uiteindelijk waren zeven besturen enthousiast over het plan, waardoor in september 2014 het voortraject kon starten. Hierbij diende het bestaande netwerk en het voorbeeld van iXperium Arnhem als voedingsbodem om op voort te bouwen.

Succesfactor 1: Gecommitteerde mensen met energie en ‘goodwill’

Het slagen van de samenwerking is volgens het programmamanagementteam in eerste instantie afhankelijk van de mensen die hun schouders eronder willen zetten. Attitude is van doorslaggevend belang. Welke mensen leggen contacten, maken hun agenda vrij?

*"Je hebt de juiste mensen nodig: gecommitteerde mensen met energie en ‘goodwill’. Bij iXperium werkt een creatief team met verschillende expertises."
– Pieter*

"Daar maken we ook gebruik van. Het is heel leuk en ik krijg er veel energie van. Dat is de basis voor duurzaamheid: energie." – Martinus

De diversiteit van alle betrokkenen werkt goed binnen iXperium. Onderwijs, opleiding en onderzoek komen er samen. Een speerpunt van de HANis bijvoorbeeld ‘Studenten als partner’. Er ontstaan nu steeds meer initiatieven om studenten mee te nemen in het ontwikkelen van programma’s. Ook de professionalisering van schoolleiders staat hoog op de agenda van iXperium.

Die diversiteit zie je ook terug in de werkwijze van iXperium bij hun missie om met behulp van ict beter passend onderwijs te realiseren. Studenten en leraren, maar ook leerlingen, ouders en schoolleiders vormen samen een spinnenweb.

*"We starten van alle kanten; van onderaf, van bovenaf, vanaf de zijkant."
– Pieter*

"Het woord ‘moeten’ moet je nooit gebruiken. Het is vooral inspireren en vol blijven houden. Soms moet je echt een lange adem hebben. Dan zie je het resultaat pas over een paar jaar. Je moet er wel in geloven." – Martinus

Succesfactor 2: Wederzijds vertrouwen tussen besturen en medewerkers

"De bestuurders geven ons een hoge mate van vrijheid, we hebben nooit iets teruggekregen als 'Nou, waar ben je nu mee bezig?'" – Petran

Het samenwerkingsverband iXperium is volgens het programmamanagement-team een vrij platte organisatie. Iedereen is aanspreekbaar en kan ideeën inbrengen. Leren door te delen, alles voor elkaar opengooien: dat kenmerkt het iXperium. Ontwikkeling wordt binnen het samenwerkingsverband net zo hard beloofd als resultaten behalen. Er worden veel dingen uitgetest om te kijken wat werkt.

"Het moet heel gek gaan voordat we 'nee' zeggen tegen iets." – Koen

En als het mislukt, dan delen ze dat ook.

"Je hebt ruimte nodig om te kunnen experimenteren. Je moet buiten de lijntjes durven kleuren en voelen dat dat mag. Niemand hier durft te zeggen dat we weten hoe het moet. Dat is ook onmogelijk met de snelheid waarmee innovaties in de ict gaan." – Koen

De partijen in het samenwerkingsverband hebben naar elkaar uitgesproken een open houding en wederzijds vertrouwen als belangrijke waarden te zien. In de voorbereidingsfase zijn ze om de tafel gaan zitten om te bespreken: 'Hoe willen we te werk gaan?'. Binnenkort komen de partijen weer bij elkaar om het te hebben over langetermijnafspraken en visie. Daarnaast is er elke twee weken een overleg tussen de afgevaardigden van alle partijen die betrokken zijn bij iXperium. Deze fysieke ontmoetingen zijn volgens de mannen van iXperium belangrijk. Wat ter tafel komt wordt meteen opgepakt en geregeld.

"We hebben een open houding, denken met elkaar mee. Laat de ander vooral goede vragen stellen om ons weer verder te brengen." – Petran

Succesfactor 3: Werken vanuit een gedeelde drijfveer: de ontwikkeling van leerlingen

Binnen iXperium zijn er acht besturen met allemaal een eigen agenda, een eigen beleid en een eigen visie. Volgens Marinus zijn ze ook nog eens heel verschillend qua grootte, organisatie en werkwijze: verschillende mensen, verschillende wensen. Neem bijvoorbeeld de eindkwalificaties 'Leren en lesgeven met ict', opgesteld door het Centre of Expertise. Besturen gaan er heel verschillend mee om. Bij de ene stichting werden het kwalificatie-eisen, een andere stichting stelde het gebruik ervan niet verplicht. Ook merken Marinus en Petran op dat onderzoekers vanuit hun perspectief soms iets anders willen dan leraren.

Samenwerken is dan ook zeker een uitdaging. Het programmamanagementsteam zoekt steeds naar een goede balans.

"Aan de ene kant wil je heel veel ruimte geven. Maar aan de andere kant ben je ook op zoek naar een kader. Dat is soms heel moeilijk." – Marinus

Het geheim bij iXperium is, dat er altijd wordt gezocht naar de gemene deler. Ook wanneer het even stroef loopt.

"Samenwerken is het gedeelde belang opzoeken. Dat is toch een houding die je hebt met elkaar. Je wilt er allebei beter van worden." – Petran

Uiteindelijk gaat het voor alle betrokken partijen om kinderen, om hun ontwikkeling. Dat is ieders drijfveer. Ict is het middel.

"Als je allebei gaat voor het belang van het kind, dan vind je elkaar altijd." – Pieter

Succesfactor 4: Urgentie en investering in uren en euro's

De houding van besturen was, en is nog steeds, doorslaggevend voor het slagen van iXperium. Het idee werd zeer serieus genomen door de besturen omdat het aansloot bij hun behoefte. In een tijd waarin het onderwijs steeds meer vroeg om gebruik van ict en om professionalisering van leraren, verhuisde de pabo Nijmegen naar een nieuwe locatie. Door deze verhuizing werd het curriculum onder de loep genomen. Ict werd gezien als noodzaak. Er was een besef van urgentie bij de besturen om ict in het onderwijs te stimuleren. Ook was de opbrengst voor alle besturen duidelijk met iXperium Arnhem als succesvol voorbeeld.

De gedeelde urgentie en maatschappelijke inbedding zorgde ervoor dat meerdere besturen bereid waren in iXperium te investeren. Volgens Pieter is dat ook een van de voorwaarden van het succes van iXperium Nijmegen; dat er aan de start meteen afspraken over de financiën en mankracht gemaakt zijn.

"Uren en euro's. Dat is een belangrijk onderdeel van ons feestje. Dat neemt het veelgehoorde excuus 'geen tijd, geen geld' weg." - Pieter

Een gedeelde urgentie rondom een bepaald thema is dus een mooie basis voor samenwerking. Bij iXperium bracht ict de besturen bij elkaar, maar op een andere plek of over tien jaar kan het weer iets anders zijn.

Het verhaal van iXperium is een succesverhaal, maar de mannen benadrukken ook dat iXperium altijd in ontwikkeling is. Met vallen en opstaan zijn zij continu op zoek naar verbeteringen en hard aan het werk om hun werkprincipes door te ontwikkelen. Maar in hun succes staan bovengenoemde vier factoren centraal als aandachtspunten voor iedereen die een samenwerkingsverband op wil zetten en tot een succes wil maken.

Deze publicatie is onderdeel van de eindfase van InnovatieImpuls Onderwijs (IIO). In deze fase onderzoeken we in verschillende scenario's hoe we de vernieuwingsbeweging in het onderwijs kunnen stimuleren zodat deze ook na IIO blijft bestaan. In dit scenario maken we de 'best and worst practices' van samenwerkingsverbanden tussen lerarenopleidingen en scholen in het po en vo zichtbaar. Met deze zichtbaarheid willen we lerarenopleidingen en schoolbesturen inspireren en stimuleren om tot nauwere samenwerking te komen, om zo de aansluiting tussen opleiding en praktijk te bevorderen en de ontstane kloof te overbruggen. In dit tweede deel ontleden we het succes van iXperium, schoolvoorbeeld voor samenwerking tussen opleiding en scholen, aan de hand van vier doorslaggevende succesfactoren.

Als je meer wilt weten over het iXperium of een bezoekje wilt brengen, neem dan contact op met Petran via Petran.Meertens@han.nl.